

‘Dankzij ons onderzoek kwam er een middel om het bos te beschermen’

Peter van der Meer, bosdeskundige

01.12.

04 Op 1 december 2004 stelde Maleisië voor ramin een hogere beschermde status toe te kennen op de CITES-lijst.

Made by Alterra, 2000-2010

91

Het hart van Peter van der Meer ligt bij de tropische bossen. Behoud van het bos is de gemene deler in de projecten die hij uitvoert, en zijn persoonlijke drijfveer. ‘Mijn onderzoek is ontzettend leuk en interessant, maar dat is voor mij niet genoeg. Als dat het enige was, zou het toch ergens gaan knagen. Ik zie graag dat mijn werk nut heeft, dat het een toepassing dient. En dat heeft het in tropische bossen.’

door Maartje Kouwen

Met zijn onderzoek bestrijdt Van der Meer de illegale houtstroom in Maleisië en meet hij onder meer de CO₂-uitstoot van veengebieden, die ontstaat door het kappen van bos. Van der Meer kent inmiddels de regels van het bos. ‘In de tropen geldt: *use it or loose it*. Voor de lokale bevolking moet het bos nut hebben, anders gaat de bijl erin. Een bijzondere neusaap of een endemische plant is niet voldoende.’ Dat geldt ook voor de staat Sarawak in Maleisië, waar Van der Meer onderzoek doet naar natuurbehoud. ‘In Sarawak kwam de boomsoort ramin veel voor. De bomen stonden er in hoge dichtheden op een dikke laag veen. Samen vormden ze een tropisch veenmoerasbos. Het gebied is echter dichtbevolkt en vanaf de jaren zestig is er veel gekapt. Vanuit het oogpunt van natuurbescherming was de omvang van de zeldzame raminpopulatie kritiek.’

Ramin was Van der Meers eerste project in Maleisië. Vanaf 2001 deed hij onderzoek naar de groei van de raminpopulatie, CO₂-uitstoot en milieueffecten. ‘Het onderzoek verliep moeizaam. In Sarawak ging men door met kappen. Wij vonden dat dit op een weloverwogen manier moest gebeuren. Ons doel was duurzaam beheer, maar inmiddels was het grootste gedeelte van het bos al verdwenen. Toch gingen we door, want we wisten ook dat er dringend iets moest gebeuren.’

Maar de samenwerking was lastig. ‘In Maleisië hebben veel verschillende mensen iets te zeggen over het bos. Je hebt te maken met de bosdienst, met ministeries en diverse lokale partijen. De beheerders zijn bijvoorbeeld niet de eigenaar van het bos, wat het maken van afspraken bemoeilijkt. De mensen met wie wij werkten hadden niet genoeg politieke macht en ook corruptie speelde een rol.’ Na vier jaar was het onderzoeksrapport klaar. Op een afsluitende workshop presenteerden Van der Meer en zijn collega-onderzoekers hun bevindingen. ‘Het onderzoek liet zien dat de houtkap schadelijk was voor het milieu. Duurzame teelt bleek eigenlijk niet meer mogelijk, nu het natuurlijke bos waarin ramin voorkomt al grotendeels gekapt was. Alleen in aangelegde houtplantages zou ramin geteeld kunnen worden. Maar vooral de houtkap van de resterende natuurlijke raminpopulatie moest zo snel mogelijk een halt toegeroepen worden.’

Wageningen,
Lumen
30.10.2009
11:59:12 uur

90

Toen gebeurde er iets verrassends, op 1 december 2004. 'Maleisië stelde op eigen initiatief voor om de ramin een hogere beschermde status toe te kennen op de CITES-lijst, die dier- en plantensoorten moet beschermen waarin internationaal wordt gehandeld en die met uitsterven worden bedreigd. Dat hadden we niet verwacht. We waren enorm blij. Voor allemaal camera's en schrijvende pers legden we uit hoe het onderzoek verlopen was. Een memorabel moment. We hadden er zoveel tijd en geld ingestoken, met uiteindelijk als resultaat een middel om het bos te beschermen. Daar ben ik trots op.' Niet iedereen was echter zo verguld als Van der Meer. 'De lokale industrie was niet blij met de uitkomst. De kap van ramin werd verboden en daarmee viel ook hun broodwinning weg. Wat dat betreft was het onderzoek heel controversieel.'

Van der Meer komt nog regelmatig in het gebied. 'Er is nog veel illegale houtkap. De nieuwe status op de CITES-lijst was een juichmoment, maar geen doorbraak blijkt nu. We

zijn er nog niet. Mensen hebben nog steeds geen groter economisch belang bij het behoud van het bos dan bij het kappen ervan.'

Er zijn diverse initiatieven waarbij mensen hun uitstoot van CO₂ kunnen compenseren. 'Ook in Indonesië is iets opgezet. Naast houtkap is bosbrand daar een groot probleem, waar eveneens veel CO₂ bij vrijkomt. Voor elke maand dat het bos geen vlam heeft gevat, krijgt de lokale bevolking van het project een vergoeding. Zo blijft het bos intact en worden de mensen in het gebied actief bij het beheer betrokken.'

Om deze constructie niet alleen lokaal, maar ook wereldwijd op te zetten is Reducing Emissions from Deforestation and Degradation (REDD) in het leven geroepen. 'Bij deze constructie compenseren industrielanden hun CO₂-uitstoot door geld te betalen aan bosrijke landen, zodat zij hun bomen laten staan. Hoewel het misschien een vrijbrief lijkt voor de industrielanden om ongehinderd CO₂ uit te

Kamp langs de Maludam rivier, Sarawak (Borneo). Dit kamp, dat midden in het Maludam National Park ligt en per boot in circa twee uur varen bereikt kan worden, wordt gebruikt voor overnachtingen tijdens meerdaagse onderzoekscampagnes.

Sarawak,
Maludam
National Park
juni 2005

Een van de natte gedeelten van een bladvaltransect in Maludam National Park. Het waterniveau in veenmoerasbos varieert sterk. In de natte tijd kunnen grote delen twintig tot vijftig centimeter onder water staan. In de droge tijd kan het voor een groot deel droog zijn, alhoewel het naar de rivier toe vaak natter wordt.

Fotosynthesemeting van een raminzaailing. Deze metingen geven een beter beeld over de (licht)omstandigheden waaronder bomen het beste groeien.

Sarawak,
Lingga
augustus 2004

Centraal
Kalimantan
juli 2008

94

Centraal
Kalimantan
januari 2008

stoten, creëer je hiermee wel een mogelijkheid voor een betere betaling voor de functies van het bos. Naast dat ze hout bieden, zijn bossen ook een uitstekende koolstofopslag en hebben ze een waterregulerende functie. Daar wordt nu slecht voor betaald.' Om aan te tonen hoeveel het behoud van een bos oplevert in termen van CO₂, is Van der Meer begonnen aan een nieuw project in opdracht van het ministerie van VROM. Zijn onderzoeksteam is terug in Sarawak om de hoeveelheid broeikasgassen te meten die vrijkomt bij de omzetting van veenmoerasbos in oliepalmplantages. 'In Maleisië en Indonesië zijn nu al miljoenen hectares bos gekapt voor de aanleg van oliepalmplantages. De industrie groeit hard, ze willen er nog miljoenen hectares bij. Ik begrijp dat wel. In hun ogen ligt het land braak. Met de oliepalm kunnen ze er iets nuttigs mee doen.' Wat de bevolking vaak niet weet is dat het bos in zijn huidige vorm juist heel nuttig is. 'Het bos vormt samen met de veengrond een bijzonder en zwaar bedreigd ecosysteem. De veenlaag kan wel vijftien meter diep zijn, en er ligt veel CO₂ in opgeslagen. Naast het kappen van bomen, wordt ook de bodem ontgonnen en ontwaterd. Daardoor ontstaan bodeminklinking en een enorme CO₂-uitstoot.'

Volgens Maleisië valt het met die uitstoot wel mee; Nederland geeft aan dat het wel degelijk een serieus probleem is. 'Om te onderzoeken hoe het werkelijk zit, is in 2008 besloten tot dit gezamenlijke project. Dat levert veel kritiek op van organisaties als Greenpeace. 'Je weet toch al dat het slecht is, waarom zou je het dan nog onderzoeken?', zeggen zij. We weten inderdaad dat de omzetting nadelig is voor de CO₂-uitstoot. Maar wij willen aantonen hoe slecht het is, zodat het beleid in die landen verandert. De Maleisiërs meten CO₂ in lucht met zogeheten fluxtoren. Wij kijken naar de opgeslagen CO₂ in de bomen en bodem. Omdat het een gezamenlijk project is, is het belangrijk de dialoog open te houden. Maar door politieke angels gaat het onderzoek traag. Duurzaam beheer is lastig te organiseren in een land waar zoveel verschillende partijen iets te maken hebben met het bos. De kap gaat ondertussen door, terwijl het voor de biodiversiteit noodzakelijk is dat er genoeg bos overblijft en dat er corridors komen. Maar beheer kost geld en gaat ten koste van de productie. Het REDD-initiatief is heel belangrijk. Dan kan het opeens lucratief worden om bomen te beschermen. Een gebied als Sarawak kan daar veel profijt van hebben.'

95

< Ontgonnen veenbos, herbeplant met rubber. Aan de boomstobbe is te zien dat er ook gebrand is tijdens de ontginning hetgeen tot enorme extra CO₂-uitstoot leidt.

< Uitgekapt, maar nog redelijk intact veenbos.

> Groepsportret bij de officiële opening van Maludam National Park. V.l.n.r. Datu Cheong Ek Choon (Director of Forest, Sarawak Forest Department), Peter van der Meer, Datuk Dr. Abdullah Mohd, Tahir (Secretary General, Ministry of Primary Industries, Malaysia), vertegenwoordiger van Sarawak Forestry (naam onbekend), dorpsoudste van een van de omringende dorpen (waarschijnlijk kampong Triso).

Sarawak,
Maludam
National Park
17.07.2003

Peter van der Meer, bosdeskundige